

Yttrande över Renmarksutredningens delbetänkande, SOU 2023:46.

FSF, Förbundet Svensk Fäbodkultur och Utmarksbruk, vill lämna följande synpunkter på rubricerat delbetänkande. Våra regionala fäbodföreningar i Jämtland- Härjedalen och Dalarna är särskilt berörda av förslagen i delbetänkandet men även hela fäbodområdet kan påverkas av förslagen i en förlängning utifrån förändrad syn på vad som följer med en äganderätt. FSF stödjer de synpunkter som LRF anfört i sitt remissvar.

Utredningen har kommit fram till följande slutsats:

Alla samebyar erkänns "Girjasrätt" genom urminnes hävd. Renskötselrätt erkänns genom ett särskilt rättsinstitut att jämföras med äganderätten. Samebyarnas jakträtt innefattar all jakt.

Detta innebär att makten (bestämmanderätten) över jakten och fisket på statlig mark ska flyttas till Sveriges 51 samebyar. Dvs 51 ekonomiska föreningar för ca 4 600 renägande samer som verkar på ungefär halva Sveriges yta från Tre riksröset i norr till och med norra Dalarna.

Detta skulle skapa 2 bestämmanderätter på samma mark;

- Äganderätt
- Det särskilda rättsinstitutet urminnes hävd

FSF avvisar utredningens slutsatser. Det skulle försvaga grunden för äganderätten och fastighetsrätten och det skulle leda till stor oreda, ökade konflikter samt försvårad markförvaltning för alla inblandade parter.

Förslag med så omfattande samhällspåverkan behöver ha starkt juridiskt stöd, men något sådant finns inte i Renmarksutredningen. Istället har ett flertal juridiska händelser uppkommit under utredningens gång som gjort utredningens juridiska analys allt mer osäker.

Utredningen har inte klargjort skillnaden för det särskilda rättsinstitutet urminnes hävd på statlig mark respektive privat ägd mark, vilket är problematiskt. Det särskilda rättsinstitutet urminnes hävd kan endast utkrävas av samebyar under särskilda förutsättningar.

Det skall inte och kan inte jämföras med äganderätt. Renmarksutredningen har ökat konflikterna på alla plan mellan alla parter och med nuvarande direktiv finns ingen möjlighet att vända den negativa utvecklingen.

Riksdagen har fattat beslut om tilläggsdirektiv till Renmarkskommittén (bet. 2020/21: MJU22) som bl.a. tog upp att förutom samers rättigheter även ta hänsyn till den övriga lokalbefolkningens rättigheter. FSF anser att kommittén inte har beaktat detta.

FSF vill dessutom anföra att det inom det aktuella geografiska området finns ytterligare folkgrupper, kulturer och traditionella näringar, som t.ex. fäbodbruket, vilka inte lyfts eller berörs av renmarksutredningen. FSF anser att det behövs en djupare och bredare utredning av den historiska utvecklingen och tillhörande kulturhistoriska värden, urminnes hävd och rättigheter till mark och vatten för samtliga grupper som berörs av frågan. FSF hävdar rätten och behovet att värna förutsättningarna inför framtiden även för fäbodbruket som kultur, fäbodbrukarnas näringsverksamheter, traditioner, hantverk, språk samt traditionell boskapskötsel i skog och fjäll.

Fäbodbruket och utmarksbruket har rättigheter av hävd sedan tusen år tillbaka i stora delar av landet. Fäbodbruket och utmarksbruket med sin mulbetesrätt har alltid verkat i samverkan med markägare och inte skapat skador på jord och skog utan tvärtom bidragit till den biologiska mångfalden. Det finns historiska exempel fram till modern tid där fäbodbrukare blivit tvingade av staten att lämna sina historiskt brukade marker för att ge plats åt rennäringen. Det är ett exempel på när den enes rätt kränker andres rätt.

Renmarkskommittén förslag riskerar att detta felaktiga hanterande kommer att återupprepas och skapa rättsosäkerhet och nya konflikter.

Eftersom renmarksutredningen bygger på bristfälliga direktiv och icke fullständiga underlag anser FSF att nuvarande remarksutredning ska läggas ner och att regeringen gör ett omtag där man tar hänsyn till äganderättens principer, alla grupper som berörs, brukarkulturer som fåbodbruk och utmarksbruk och andra traditionella näringar. Med ett sådant bättre underbyggt beslutsunderlag som grund kan ett fortsatt arbete ges bättre förutsättningar vad gäller utveckling av den framtida förvaltningen av mark, vatten, jakt och fiske, m.m. i fjällområdet på statens marker samt i relevanta delar även för övriga delar av det nuvarande renskötselområdet.

FSF vill betona att vi är positiva till samisk kultur, samiska traditioner, hantverk, språk samt renskötsel. Att hitta bra former för samverkan mellan fåbodbruk, jord- och skogsbruk och rennäring genom proportionella bedömningar är centralt. FSF anser att renskötselrätten skall och kan inramas genom lagstiftning utifrån proportionella avvägningar mellan berörda intressen.

Med vänliga hälsningar
Förbundet Svensk Fåbodkultur och Utmarksbruk

Peter Helander
Ordförande FSF